

جمهوری اسلامی ایران

وزارت امور اقتصادی و دارایی

شورای عالی مبارزه با پولشویی

مرکز اطلاعات مالی و مبارزه با پولشویی

گروه آموزش و اطلاع رسانی

فهرست

۴	مقدمه.....
۵	مفهوم و تعریف پولشویی.....
۶	تاریخچه پولشویی.....
۷	جرایم منشأ پولشویی.....
۹	انواع پول نامشروع.....
۹	ویژگیهای جرم پولشویی.....
۱۰	انواع پولشویی.....
۱۱	اهداف پولشویی.....
۱۲	مراحل پولشویی.....
۱۴	مشاغل در معرض سوء استفاده و روشهای پولشویی.....
۲۲	آثار و تبعات منفی جرم پولشویی.....
۲۸	منابع و مآخذ.....

مقدمه

بسیاری از جنایات سازمان یافته با هدف کسب درآمد و پول صورت می گیرد و در این میان خیل عظیمی از مجرمان، جرم را در قبال دریافت پول نقد انجام می دهند. این جرم می تواند قاچاق مواد مخدر، قاچاق اسلحه و کالا، قاچاق انسان، رشوه، اخاذی، کلاهبرداری و ... باشد. با افزایش درآمد ناشی از این فعالیتها، نگهداری، ذخیره، انتقال، استفاده و مدیریت این مقدار پول، بزرگترین دغدغه فرد مجرم خواهد بود. پر واضح است که از معایب پول نقد، سنگین و حجیم بودن و دشواری در جابجایی آن است همچنین مبالغ هنگفت پول نقد ضمن ایجاد جلب توجه، باعث ایجاد ظن در دیگران خواهد شد. با به دست آمدن مقادیر زیاد پول برای مجرمان این مساله برای آنها حائز اهمیت می شود که چگونه بدون ایجاد جلب توجه مراجع ذیصلاح، درآمدهای حاصله را قانونی جلوه داده و از آن استفاده نمایند. برای انجام این کار از فرایندی به نام پولشویی استفاده می شود که در آن با کشیدن پوشش قانونی بر روی درآمدهایی که منشأ غیر قانونی دارند، پول نامشروع و غیر قانونی به پول مشروع و قانونی تبدیل و خطر به دام افتادن مجرمان به دست مراجع ذیربط کاهش می یابد.

مفهوم و تعریف پولشویی:

منظور از پولشویی مخفی کردن منبع اصلی اموال ناشی از جرم و تبدیل آنها به اموال پاک و مشروع است، به گونه‌ای که یافتن منبع اصلی مال غیرممکن یا دشوار گردد.

پولشویی فرایندی است که در آن درآمدهای ناشی از جرایمی مانند قاچاق مواد مخدر، قاچاق اسلحه و کالا، قاچاق انسان، رانت خواری، تهیه و فروش مشروبات الکلی، اختلاس، رشوه، اخاذی، کلاهبرداری و ... را که پولی نامشروع و غیرقانونی است طی روندی، به ظاهر به پول مشروع و قانونی تبدیل می‌گردد به عبارت دیگر پولشویی فرایندی است برای تغییر ظاهر هویت منشأ سرمایه‌هایی که از راههای غیرقانونی و یا نامشروع به دست آمده است به گونه‌ای که این سرمایه‌ها قانونی و مشروع به نظر برسند.

به عبارت دیگر، پولشویی یک توضیح ظاهرا قانونی برای نجات مجرمان از دست مراکز قضائی، بازرسان مالیاتی و سایر بازرسان قانونی را فراهم ساخته و موجب می‌شود پول حاصل از فعالیتهای مجرمانه مورد استفاده مجدد قرار گرفته و در فعالیتهای مجرمانه دیگر مانند خرید و فروش دوباره مواد مخدر و ... بکار گرفته شود همچنین سبب می‌شود که توجه ضابطان قضایی و بازرسان تحقیق و بررسی، از مرتکبان اصلی جرم منحرف گردد. به اختصار می‌توان گفت، پولشویی روشی است که مجرمان به وسیله آن می‌توانند جنایت کرده و به جنایت خود ادامه دهند.

تعاریف متعددی درباره جرم پولشویی وجود دارد لیکن دو تعریف زیر به لحاظ آن که فرآیند پولشویی را حلقه اتصال اقتصاد قانونی با اقتصاد غیر رسمی می‌دانند حائز اهمیت می‌باشد:

۱- پولشویی فرآیندی است که مجرمین یا گروههای سازمان یافته بوسیله آن ریشه و ماهیت مال حاصل از جرم را تغییر داده و آن را به حوزه اقتصاد رسمی وارد می‌سازند.

۲- پولشویی به عنوان پلی برای پر کردن فاصله و اتصال دنیای مجرمین با سایرین می‌باشد.

لازم به توضیح است که اقتصاد غیر رسمی (که به اقتصاد سایه یا موازی و زیرزمینی نیز موسوم است) نه تنها عملیات مجرمانه، بلکه کلیه عملیات غیر قانونی (از جمله فرار مالیاتی، اجتناب از پرداخت مالیات و درآمدهای گزارش نشده که از فروش کالا و خدمات قانونی بدست آمده است) را نیز در بر می‌گیرد.

افرادی که در بازارهای غیر رسمی فعالیت دارند سعی در مخفی نگه داشتن فعالیتهای خود از منظر دولت و قانونگذاران دارند لذا تخمین اندازه و میزان وسعت بازارهای غیر رسمی بسیار مشکل می‌باشد. با این توضیح پی می‌بریم که اقتصاد غیر رسمی شامل دو طیف عملیات مجرمانه و عملیات غیر قانونی می‌باشد.

براساس تعریف سازمان بین المللی پلیس کیفری، پولشویی عبارت است از هر نوع عمل یا اقدام برای مخفی کردن یا تغییر هویت عواید نامشروع، به طوری که وانمود شود این عواید از منابع و فعالیت های قانونی سرچشمه گرفته است.

طبق ماده یک دستورالعمل جامعه اروپایی مصوب مارس ۱۹۹۰، تبدیل یا انتقال هر نوع دارایی، به منظور پنهان کردن رد منبع غیرقانونی آن، با علم به اینکه آن دارایی از فعالیت های مجرمانه به دست آمده و یا در جهت کمک به شخص مرتکب جرم به منظور گریز او از پیامدهای قانونی باشد، پولشویی نامیده می شود.

در قسمت دیگر از همین ماده نیز، مواردی از قبیل اختفا یا تغییر مکان، منشأ، مقصد، رفتار، حقوق مرتبط با مالکیت واقعی دارایی با علم به اینکه از فعالیت های مجرمانه به دست آمده باشد نیز پولشویی را شامل می شود. تعریف پولشویی در نشست ماه اوت ۱۹۹۰ پیمان شورای اروپا در استراسبورگ تکمیل شد و در بند یک ماده شش آن، موارد مربوط به تحصیل، تملک یا استفاده از دارایی های به دست آمده از منابع غیرقانونی و هرگونه مشارکت یا مباشرت، برنامه ریزی یا کوشش برای ارتکاب یا کمک، ترغیب، تسهیل و پنهان کردن هر گونه جرم مرتبط با پولشویی نیز به تعریف دستورالعمل جامعه اروپایی افزوده شد.

وفق ماده ۲ قانون مبارزه با پولشویی ایران، که در تاریخ ۱۳۸۶/۱۱/۰۲ تصویب و در تاریخ ۱۳۸۶/۱۱/۱۷ به تایید شورای نگهبان رسید جرم پولشویی عبارت است از:

۱. تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از فعالیت های غیرقانونی با علم به این که به طور مستقیم یا غیر مستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به دست آمده باشد.
۲. تبدیل، مبادله، یا انتقال عوایدی به منظور پنهان کردن منشأ غیرقانونی آن با علم به این که به طور مستقیم یا غیر مستقیم ناشی از ارتکاب جرم بوده یا کمک به مرتکب به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نگردد.
۳. اخفاء، پنهان یا کتمان کردن ماهیت واقعی، منشأ، منبع، محل، نقل و انتقال، جابه جایی، یا مالکیت عوایدی که به طور مستقیم یا غیر مستقیم در نتیجه جرم تحصیل شده باشد.

تاریخچه پولشویی:

درباره تاریخچه پولشویی نظرات مختلفی وجود دارد:

بنا به دیدگاه نخست، ریشه این لغت مربوط به قرن بیستم و زمانی است که قمار در آمریکا ممنوع اعلام شد. در دهه ۱۹۳۰ میلادی سران مافیای آمریکایی بر شبکه ای از رختشوی خانه های سکه ای آن کشور مالکیت داشتند. با اعلام ممنوعیت قمار در این کشور، برخی افراد که در زمینه قمار فعالیت داشتند اقدام به خرید این دستگاه ها نمودند تا ضمن تلفیق درآمدهای غیرقانونی با درآمدهای این حرفه که حساسیتی روی آن نبود، آنها را قانونی جلوه داده و تلاش کنند نقدینگی بالای خود را مرتبط با خدمات رختشویی معرفی نمایند. لذا از آن

زمان به بعد اقدامات انجام شده برای مخفی کردن منشأ عواید حاصل از فعالیت های مجرمانه پولشویی نام گرفت.

بر اساس دیدگاه دوم، واژه پولشویی فرایندی است که در آن وجوه کثیف و نامشروع ضمن عبور از مجاری مالی متعدد پاک و تطهیر می شود. به این صورت که وجوه با منشأ غیرقانونی و مجرمانه، وارد فرایندهای مختلفی گشته و با عبور از هر مرحله و دور شدن از منشأ ایجاد، یافتن ریشه های اصلی آن به مراتب دشوارتر می شود. در دیدگاه سوم، تاریخچه پولشویی به هزاران سال پیش بر می گردد. در آن روزگار بازرگانان چینی با هدف مخفی کردن دارایی شان از حکام و یا فرار از پرداخت مالیات، اموال خود را به شکل دارایی های منقول در می آوردند. با انجام این کار، ضمن تسهیل در جا به جایی آن اموال، امکان سرمایه گذاری در خارج از محل کسب عواید نیز فراهم می شد. لازم به ذکر است که نظریه دوم، در بین کارشناسان و صاحب نظران مسائل پولشویی، به واقعیت نزدیک تر و دارای اعتبار بیشتری است.

پدیده پولشویی، در دهه ۱۹۸۰ به ویژه در مورد عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر و داروهای روان گردان به عنوان جرم وارد ادبیات قضایی شد و مورد توجه کشورهای غربی قرار گرفت. آگاهی این کشورها از سودهای کلان حاصل از فعالیت های مجرمانه از یک سو و نگرانی از گسترش مصرف مواد مخدر از سوی دیگر منجر به وضع قوانینی شد که با کمک آنها بتوان به مبارزه با فروشندگان مواد مخدر پرداخت. اگرچه این قوانین ابتدا بر عواید حاصل از قاچاق مواد مخدر تاکید داشتند، اما به زودی مشخص شد که در تدوین قوانین و مقررات ضد پولشویی و در پیمان نامه های مربوط به همکاری های بین المللی و همچنین ردگیری، کشف عواید غیرقانونی و پیگرد مجرمان، باید عواید حاصل از جرایم مهم دیگری مانند اخاذی، رشوه خواری، کلاهبرداری و ... را نیز مدنظر قرار دهند.

جرایم منشأ پولشویی

درآمدهای قانونی و غیرقانونی، بر اساس ضوابط داخلی و قوانین جاری هر کشور تعریف می گردد. اصل ۴۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران صراحتاً دولت را موظف کرده است ثروتهای ناشی از ربا، غصب، اختلاس، سرقت، قمار، سوء استفاده از موقوفات، سوء استفاده از مقاطعه کاریها و معاملات دولتی، فروش زمینهای موات و مباحات اصلی، دایر کردن اماکن فساد و سایر موارد غیر مشروع را گرفته و به صاحب حق رد کند و در صورت معلوم نبودن او این اموال را به بیت المال بدهد.

با این اوصاف، اطلاق درآمد، ثروت یا منابع غیر قانونی بر اساس قوانین هر کشور ممکن است مصادیق متفاوتی را شامل شود اما از آنجا که پولشویی جرمی است که مورد توجه سازمان های بین المللی بوده و مبارزه با آن در

سطح بین الملل مطرح است بعضی از مصادیق درآمدهای غیرقانونی از نظر بین المللی و ضوابط داخلی کشورها با یکدیگر مطابقت دارد.

طبق نظر سازمان FATF ، اصلی ترین منبع درآمد غیرقانونی، قاچاق مواد مخدر و جرائم مالی می باشد ضمناً این سازمان جرایم منشأ پولشویی را موارد ذیل اعلام نموده است:

(۱) شرکت در گروه های جنایی سازمان یافته

(۲) تروریسم، از جمله تامین مالی تروریسم

(۳) قاچاق انسان و قاچاق مهاجر

(۴) قاچاق مواد مخدر

(۵) قاچاق کالا

(۶) استثمار جنسی

(۷) قاچاق اسلحه

(۸) قاچاق اشیاء مسروقه

(۹) فساد و رشوه

(۱۰) جعل و تقلب

(۱۱) پول تقلبی

(۱۲) سرقت هنری

(۱۳) جرایم محیط زیستی

(۱۴) قتل و وارد نمودن جراحات شدید به بدن

(۱۵) آدم ربایی و گروگان گیری

(۱۶) دزدی

(۱۷) اخاذی

(۱۸) جعل اسناد

(۱۹) دزدی دریایی

(۲۰) خیانت در امانت

انواع پول نامشروع

انواع پولهای نامشروع جامعه به سه گروه پولهای کثیف (آغشته به خون)، خاکستری و ملتهب (سیاه) تقسیم می‌شود.

پول خاکستری، درآمد حاصل از فروش کالا، کارهای تولیدی یا خدمات است که برای فرار از مالیات از نظارت دولت پنهان می‌ماند. به طور کلی پول خاکستری ممکن است ناشی از عملیات غیرقانونی یا حتی قانونی باشد در حالی که پول کثیف عواید ناشی از فعالیت مجرمانه است. توضیح این که انجام بعضی از اعمال صرفاً از لحاظ اخلاقی ناپسند و مذموم است، در حالی که ارتکاب بعضی از اعمال علاوه بر مذمت اخلاقی محکومیت را نیز در پی دارد و قانون قصد دارد از طریق اعمال مجازات از جامعه محافظت نماید. حالت اول منجر به ایجاد پول خاکستری و حالت دوم پول کثیف را ایجاد می‌نماید. به عنوان مثال فرار مالیاتی یک عمل غیر قانونی می‌باشد که در مقایسه با قاچاق مواد مخدر از منظر جامعه و افکار عمومی در یک رده قرار نمی‌گیرد.

پول ملتهب به نوعی پول اطلاق می‌شود که به لحاظ تغییرات سریع اقتصادی، اجتماعی و سیاسی از کشورها خارج و به مناطق امن روانه می‌شود. (جزایری ۱۳۸۴) در فرار سرمایه که غالباً با پولشویی اتفاق می‌افتد هر سه نوع پول تمیز، خاکستری و کثیف وجود دارد.

مجدداً تأکید می‌شود تمام پولهایی که مورد شستشو واقع می‌شوند لزوماً از عوائد حاصل از جرم نمی‌باشد و همانگونه که ذکر شد پولهای خاکستری ممکن است در ابتدای امر تمیز باشند و بعداً آلوده گردند.

ویژگیهای جرم پولشویی:

- پولشویی جرم ثانویه است: قبل از وقوع برای ارتکاب این جرم باید جرم دیگری از قبیل قاچاق مواد مخدر، آدم ربایی، فروش اعضای بدن و غیره اتفاق افتاده باشد. طبیعت ثانویه بودن این جرم باعث می‌شود که وجدان عمومی جامعه در مقابله با آن چندان برانگیخته نشود. بعنوان مثال اگر دزدی، قتل و یا کیف قاپی در خیابان رخ دهد عکس العمل شدید مردم عادی را در پی خواهد داشت به گونه ای که همگی خواستار مجازات متخلف می‌شوند اما اگر در خصوص پولشویی از مردم سوال شود اکثریت آنها بی اطلاع بوده و یا توجهی به این امر نخواهند داشت.

لذا با این تفاسیر یکی از مشکلات مسئولین برای مبارزه با این جرم دقیقاً همین مشخصه است.

- **پولشویی جرمی سازمان یافته است:** این خصیصه از جرم، بُعد دیگری از مشکل تعقیب مجرمین را بدنبال می آورد. مجرمی که به صورت انفرادی عمل می کند با پیگیریهای پلیسی و قضایی دستگیر می شود، ولی در جرم پولشویی مسئولین با تشکیلات وسیع و مجهزی روبرو هستند که طیف مختلفی از عاملین ساده مثل خرده فروش مواد مخدر تا افراد تحصیل کرده و متخصص را در بر می گیرد لذا دستگیری یک مجرم، مشکل را حل نکرده و افراد دیگر به راحتی به کار خود ادامه می دهند و این مساله کار را برای مجریان قانون مشکل می نماید.

- **پولشویی جرمی فراملی است:** پولشویی الزاما در یک محدوده جغرافیایی خاص یا در مرزهای یک کشور اتفاق نمی افتد. به دلیل سازمان یافته بودن این جرم و وسعت تشکیلات سازمانی آن، این جرم به بیرون از مرزها گسیل داشته می شود. لذا این ویژگی، اهمیت همکاری های بین المللی و نقش سازمانهای بین المللی برای هماهنگی کشورها به منظور مقابله با آن را روشن می سازد.

- **پولشویی جرم فرهیختگان (یقه سفیدان) است:** در سازمانهای متشکل جنایی، برای انجام مراحل پایانی پولشویی از متخصصینی همچون حسابداران، حقوقدانان، وکلا و کارمندان بانک استفاده می شود. همچنین برای تمیز جلوه دادن درآمدهای موجود، از سازمانهای آبرومندی مانند بانکها، دفاتر وکالت و حسابرسی استفاده می شود. بدیهی است بدون کمک افراد متخصص گم کردن رد پولهای کثیف حاصل از جرایم دشوار و گاه غیرممکن است.

انواع پولشویی:

پدیده پولشویی به مرزهای یک کشور محدود نمی شود و تنها درآمد حاصل از فعالیتهای مجرمانه انجام شده در حیطه جغرافیایی یک کشور را دربر نمی گیرد بلکه ممکن است، عواید به دست آمده از فعالیت های مجرمانه ای که در دیگر نقاط واقع شده است، به یک کشور منتقل و در آنجا شسته شود. لذا از بعد منطقه ای می توان پولشویی را به انواع زیر تقسیم نمود:

(۱) **پولشویی درونی:** در صورتیکه جرم منشأ در داخل یک کشور واقع شود و پولشویی عواید حاصل از آن نیز در همان کشور صورت پذیرد پولشویی درونی اتفاق افتاده است. به عبارتی شامل وجوه کثیف به دست آمده از فعالیت های مجرمانه ای است که در داخل یک کشور تولید و در همان کشور نیز شسته می شود.

۲) پولشویی بیرونی: چنانچه جرم منشأ در خارج از یک کشور و پولشویی عواید حاصل از آن نیز در خارج از کشور صورت پذیرد آن را پولشویی بیرونی می نامند. به عبارت دیگر شامل وجوه کثیف حاصل از فعالیت های مجرمانه است که در کشوری به دست می آید و در سایر کشورها شسته می شود.

۳) پولشویی وارداتی: چنانچه جرم منشأ در خارج از کشور رخ دهد و پولشویی عواید حاصل از آن در داخل کشور صورت پذیرد آن را پولشویی وارداتی می نامند، زیرا وجوه کثیف ناشی از جرم، از سایر نقاط جهان وارد یک کشور شده و در داخل آن کشور عمل پولشویی روی آن صورت گرفته است.

۴) پولشویی صادراتی: چنانچه جرم منشأ در داخل کشور اتفاق بیفتد و عواید حاصل از آن در خارج از کشور مورد پولشویی قرار گیرد آن را پولشویی صادراتی می نامند زیرا عواید نامشروع از داخل یک کشور به خارج آن صادر شده و عملیات تطهیر صورت می پذیرد.

در این میان آنچه باید در الویت و نخستین گام برای مبارزه با پولشویی مدنظر سیاستگذاران اقتصادی قرار گیرد مبارزه با گونه های اول و سوم است. با توجه به اینکه پولشویی یک معضل جهانی می باشد بخشی از برنامه های مبارزه با آن به ویژه در گونه های وارداتی و صادراتی همکاری متقابل با نهادهای شناخته شده ای که در این زمینه فعالیت دارند را می طلبد.

اهداف پولشویی:

اهم اهداف مجرمان و جنایتکاران از ارتکاب به عمل پولشویی موارد ذیل می باشد:

۱) فرار از تعقیب: مجرمان و سازمانهای جنایی می کوشند تا برای فرار از تعقیب مجریان قانون، عواید حاصل از اعمال مجرمانه خود را با ادغام در پول تمیز، مشروع و قانونی جلوه دهند و در صورت موفقیت در این امر، راه تعقیب آنان مسدود خواهد شد.

۲) فرار از مجازات: در صورت مصون ماندن مجرمان از تعقیب قانونی، جرم و مجرم شناسایی نشده و به تبع آن مجازاتی نیز در پی نخواهد بود. بدیهی است در این صورت امکان تکرار جرم نیز به مراتب بیشتر از پیش خواهد بود.

۳) فرار از مصادره اموال: اکثریت کشورها در صورت کشف جرم پولشویی، مصادره و توقیف اموال حاصل از جرم را جزء مجازات در نظر گرفته اند. در صورتی که مجرمان بتوانند عمل اختفاء جرم خود را به درستی انجام دهند، داراییها و ثروت کثیفشان از مصادره قانونی در امان مانده و راه رسیدن به اهدافشان را ساده و هموار می کنند.

۴) فرار از مالیات: در بسیاری از کشورها مالیات گریزی و پول شویی توأم با یکدیگر وجود دارند. پول شویی یک راه کار مؤثر برای فرار از پرداخت مالیات است زیرا هر قدر ثروت انبوه تر و درآمد هنگفت تر باشد، توجه بیشتری را در خصوص کشف منبع آن دارایی به خود جلب می کند. علاوه بر این مجرمی که قادر به نگهداری از ثروت فراوان

و غیرقانونی خود را ندارد، دنبال راهی است که مانع از کشف جرم و توقیف و مصادره درآمدهای حاصل از اعمال مجرمانه خود گردد از این رو، علاقه‌مند به سرمایه‌گذاری این دارایی در زمینه‌های گوناگون است تا علاوه بر بهره‌برداری بدون خطر، بتواند با سرمایه‌گذاری‌های سودآور، درآمد بیشتری نیز تحصیل نماید.

مراحل پولشویی

پولشویی فرایندی است که طی سه مرحله انجام می‌پذیرد. این مراحل می‌توانند با هم و متفقا به عنوان تراکنش تک و یا به صورت مراحل پشت سرهم انجام پذیرد. در طی این مراحل است که می‌توان نسبت به کشف فعالیتهای پولشویی اقدام و درصد مبارزه با آن برآمد.

۱- مرحله جایگذاری و قرارگیری: The placement stage

۲- مرحله لایه گذاری (پوشاندن و سرپوش نهادن): The layering stage

۳- مرحله یکپارچه سازی: The integration stage

مرحله اول: مرحله جایگذاری

همانطور که قبلاً گفته شد، فعالیتهای جنایتکارانه، به وجود آورنده مقدار زیادی پول به صورت نقدی می‌باشد. در مرحله اول (The placement stage)، مجرم تلاش می‌کند تا پول نقد موجود را بدون جلب توجه دیگران، وارد سیستم فعالیتهای انسانی کند.

جایگذاری مرحله ای است که در آن مجرمان عواید حاصل از جرم را با دور شدن از محل بدست آوردن آن، تبدیل آن از حالت نقدی و مصون ماندن از پیگیری مجریان قانون، وارد سیستم مالی کرده و سپس آن را به صورت داراییهای دیگر مثل حواله های پستی، تراول چک، چکهای مسافرتی و سایر اوراق بهادار درمی آورند.

در این مرحله ممکن است که مجرمان برای تزریق عواید حاصل به سیستم مالی به مکان هایی که شک برانگیز نبوده و نظارت ضعیفی بر عملکرد آنها وجود دارد سفر کنند

از جمله روش هایی که در این مرحله مورد استفاده مجرمان قرار می گیرد شیوه ای است که در اصطلاح اس‌مورفینگ (تکثر سپرده گذاری) نامیده می‌شود با این توضیح که وجوه کلان، به مبلغ های کوچک که حساسیت برانگیز نیست تقسیم شده و در بانکهای داخلی یا دیگر موسسات مالی رسمی و غیر رسمی سپرده گذاری می‌شود.

روش دیگر سرمایه گذاری در موسسات مالی خارجی، خرید اشیاء گران قیمت مانند آثار هنری، هواپیما، طلا، فلزات و سنگهای قیمتی یا اشیاء عتیقه، خرید اوراق قرضه یا ارز و ... می باشد تا در در مرحله بعد و پس از فروش آنها بتوان پول حاصله را ناشی از فروش آن اشیاء قلمداد کرد. ازدیگروشه‌های مورد استفاده پولشویان استفاده از نام بستگان نزدیک یا سایر افراد مرتبط با مجرمان و همچنین تشکیل شرکتهای صوری (شرکتهایی که به منظور پولشویی تأسیس می شود) می باشد. پرواضح است که بهترین روش در این مرحله در اختیار داشتن یک مؤسسه مالی مثل بانک و همکاری یکی از مدیران اصلی بانک در فرایند پولشویی است.

روش دیگری که مورد استفاده اقلیت‌های قومی قرار می‌گیرد، این است که مهاجران، مبالغ جزئی و کم را در یک حساب مشترک می‌ریزند. گردش این حساب به نحوی است که واریز به آن، توسط اشخاص غیرمرتبط یا به صورت مبالغ جزئی صورت می‌گیرد. خاطر نشان می‌سازد این روش که جهت فرستادن وجه توسط مهاجرین به شکل قانونی استفاده می‌شود مورد استفاده مجرمان نیز قرار می‌گیرد.

در این مرحله از پولشویی، می‌توان از تعاونی‌های ساختمان سازی، شرکت‌های بیمه، باشگاههای خصوصی، کازینوها، رستوران‌ها و ... نیز استفاده نمود.

به طور کلی هر نوع دادوستدی که دارای قابلیت انجام معاملات با نقدینگی بالا باشد می‌تواند در مرحله جایگذاری مورد استفاده قرارگیرد، این مرحله ضعیف ترین حلقه از زنجیره پولشویی است زیرا امکان کشف آن بسیار زیاد است مگر اینکه وقفه طولانی بین جمع آوری پول و داخل کردن آن به نظام بانکی ایجاد شود.

مرحله دوم: مرحله لایه گذاری

لایه گذاری مرحله دوم فرایند پولشویی می‌باشد. هدف این مرحله مخفی کردن منشأ منافع حاصل یا مشروع جلوه دادن آن است. به این ترتیب که با ایجاد لایه‌های پیچیده مبادلات مالی و یا مجموعه‌ای از نقل و انتقالات متعدد، رد جرایم ارتكابی پنهان بماند و مجرمان بتوانند از منافع حاصله استفاده کنند.

این مرحله با انجام عملیاتی مثل انتقال الکترونیکی وجوه از طریق شبکه الکترونیکی، انجام معاملات با کارگزاران سهام، کالا و انجام معاملات صوری، خروج منابع از کشور و ... انجام می‌شود.

شرکتهای پوسسته‌ای نیز ابزاری مناسب در این مرحله می‌باشند چرا که در این شرکتهای با اتکاء به قوانین رازداری بانکی، از افشای اطلاعات مالکان شرکت خودداری می‌شود.

به عبارت دیگر در این مرحله شستشو کننده با اتکاء به اصل رازداری بانکها و محرمانه بودن رابطه وکیل و موکل به اختفای هویت خویش می‌پردازد و شبکه پیچیده‌ای از انتقالات مالی به وجود می‌آورد.

مرحله سوم: مرحله یکپارچه سازی

در این مرحله مجرمان سعی می‌کنند که ظاهری مشروع و قانونی برای عواید حاصله فراهم کنند، به طوری که پول نامشروع حاصل از ارتكاب جرم با منابع مشروع مخلوط شده و به نحوی وارد جریان اصلی نظام اقتصادی می‌شود که دیگر هیچ ردی از خود باقی نگذارد. چنانچه مرحله لایه گذاری با موفقیت انجام شود، وجوه، شکل و

ظاهر قانونی به خود می گیرد و تفاوت بین ثروت قانونی و غیر قانونی مشکل خواهد بود. در این مرحله، وجوه انباشه شده در لایه های مختلف، صرف خرید دارایی های قانونی می شود و با ورود به نظام رسمی مالی و اقتصادی با سایر دارایی ها در نظام اقتصادی همگون می شود. مجرمان با سوء استفاده از عملیات تجاری نظیر اعلام میزان قیمت کالا بسیار بیشتر و یا کمتر از میزان واقعی، اظهار اعلامیه دروغین در مورد صادرات و واردات و ... سعی در مشروع جلوه دادن اموال خود می کنند.

مشاغل در معرض سوء استفاده و روشهای پولشویی

در بسیاری از کشورها، سیاستمداران، دولتمردان، بانکداران، حقوقدانان و حسابداران افرادی هستند که در معرض پولشویی مجرمان قرار می گیرند و این امر باعث می شود جلوگیری از اقدامات مجرمانه دشوار و دچار خدشه شود تا جایی که در بعضی از کشورها، مجرمان می توانند در جامعه بر روی افراد دارای قدرت نفوذ کرده و بر آنها تسلط یابند.

در راستای مبارزه با پولشویی، نخستین حوزه ای که مورد توجه قانونگذاران قرار گرفته است، موسسه های مالی و اعتباری به ویژه بانکها می باشد. زیرا پولشویان برای پنهان نمودن منشأ غیرقانونی درآمدها و دارایی های خود، ابتدا به سراغ نظام های مالی می روند تا از این طریق پول خود را وارد سیستم مالی نمایند. ولی به تدریج با ضابطه مند شدن سیستم های بانکی، روشهای مورد استفاده پول شویان تنوع بیشتری یافته و اشکال پیچیده تری بخود گرفت به گونه ای که امروزه اغلب مشاغلی که به نوعی با نقل و انتقال پول نقد سروکار دارند یا در انواع مبادلات پولی فعال هستند مورد سوء استفاده پولشویان قرار می گیرند.

مجرمان جهت پنهان سازی هویت مالک عواید ناشی از جرم، روشهای مختلفی را در پیش می گیرند که این روشها بر حسب مکان، امکانات و ... می تواند متفاوت باشد. در برخی مواقع عواید ناشی از جرم به صورت نقدی (مثل خرید کالا) مورد استفاده قرار می گیرد اما در برخی موارد از آن برای تاسیس شرکتهای صوری تجاری و غیرتجاری استفاده می شود. همچنین اگر سران و عناصر اصلی یک کشور کششی به سمت انجام عمل پولشویی داشته باشند، کار مجرمان در خصوص شستشوی پول سهل تر می شود. لازم به ذکر است پذیرش عواقب حاصل از جرم توسط مجرمان، نحوه اجرای قوانین ضدپولشویی و میزان جدیت در آن، میزان مجازات مجرمان و ... از جمله عواملی است که بر انتخاب شیوه انجام کار توسط مجرمان تاثیر گذار است.

در این بخش به شایعترین روشهای که پولشویان از آنها برای تطهیر پول استفاده می کنند و مشاغل عمده ای که تا کنون مورد استفاده آنان قرار گرفته اند می پردازیم.

• خدمات بانکی

خدمات بانکداری و عملیات پولی در بانکها، از مهم ترین حوزه های مرتبط با پولشویی است. اگر پولشویان توان بکارگیری خدمات و ابزارهای بانکی را داشته باشند در رسیدن به اهدافشان موفق خواهند بود. این خدمات در کشورهایی که نظام های نظارتی و کنترلی ضعیفی دارند، مورد توجه پولشویان قرار می گیرد. لازم به ذکر است برای انجام عملیات پولشویی لزومی ندارد کل سیستم بانکی در اختیار فرد پولشو باشد.

به دلیل ماهیت فعالیت سیستم بانکی نظیر امکان سپرده گذاری مقادیر هنگفت پول نقد و اصل رازداری، این سیستم بستر مناسبی برای پولشویی و مخفی کردن منشأ جرم می باشد. در صورت عدم اجرای قوانین مبارزه با پولشویی و عدم نظارت دستگاه های نظارتی و مراجع ذیصلاح، این سیستم مطلوبیت بیشتری پیدا کرده و امکان ردیابی و شناسایی منابع وجوه دشوار خواهد شد.

همانگونه که گفته شد برای انجام عمل تطهیر پول نیازی به در اختیار گرفتن کل سیستم بانکی نمی باشد بلکه ابزارهای بانکی به تنهایی می توانند مورد استفاده پولشویان قرار گیرد و آنان را به اهداف خود برساند.

• استفاده از سیستم بانکی موازی (حواله)

با ضابطه مند شدن بانکها و نظارت بر روی آنها به منظور جلوگیری از پولشویی، سیستم انتقالات موازی و حواله مورد توجه پولشویان واقع شد. ارزانی، تسریع و تسهیل در انجام عملیات مدنظر و عدم نگهداری سابقه، از جمله مزایای این روش برای پولشویان می باشد. اطمینان و اعتماد متقابل اصحاب چهارگانه حواله (حواله دهنده، حواله دار، موسسه یا شخصی که در مقصد طرف حواله دار است و در نهایت کسی که پول باید به دستش برسد) باعث تداوم این روش شده است. در این روش حواله دار و طرف وی با استفاده از حواله، وجوه بین خود را پایاپای کرده و پول دریافتی بدون نیاز به انتقال فیزیکی از شخص اول به چهارم می رسد. دلایل استفاده از سیستم حواله در بانکداری مدرن عبارتند از:

- (۱) عدم گسترش و نوسازی سیستم بانک در کشورهای کمتر توسعه یافته.
- (۲) مواردی از قبیل فرار از رعایت ضوابط مربوطه، سیاست های مالی محدود کننده، مالیات زیاد، کنترل ارز، محدودیت های تجاری، فرار از مالیات و باعث شده است پول نقد برای انجام معاملات تجاری طرفدار بیشتری داشته باشد.
- (۳) عدم رواج استفاده از سیستم بانکی در کشورهای کمتر توسعه یافته در میان مردم.

• افتتاح حساب با هویت مجعول

در این روش فعالیت مجرمان در دو نقطه آغاز می شود که یکی محل بدست آوردن عواید مجرمانه و دوم محلی است که قصد دارند پول غیرقانونی در آنجا شستشو شود. در این روش پولشویان با تاسیس شرکتهای صوری تظاهر می کنند کالایی را از محل دوم خریده اند و در این خصوص صورتحسابی با قیمت بالاتر و غیرواقعی در آن درج می کنند و یا با صدور صورتحساب جعلی، مابه التفاوت و یا تمام مبلغ درج شده شسته خواهد شد.

• خدمات بیمه‌ای

بخش بیمه از دیگر بخشهای جذاب برای پولشویی عواید حاصل از جرم است بدین صورت که با خرید نقدی بیمه نامه و سپس تبدیل یا فروش آن، مانده اوراق به شکل پول تظهير شده از شرکت بیمه تحویل شخص پولشو می شود.

پولشویان عمدتاً از بیمه های عمر، بیمه های عمومی و سایر محصولات سرمایه گذاری شخصی برای رسیدن به اهداف خود استفاده می کنند. زیر پوشش قرار دادن یک دارایی گران قیمت از طریق یک حواله انتقالی بانکی با نرخ بالای بیمه و سپس لغو قرارداد بیمه و درخواست استرداد وجوه قرارداد بیمه به یک بانک در یک کشور دیگر، از جمله شگردهای پولشویان در استفاده از صنعت بیمه است. یکی دیگر از مواردی که در صنعت بیمه به چشم می خورد وجود واسطه و ارتباط شرکتهای بیمه از طریق این واسطه ها با مشتری می باشد. مساله ای که در این میان اتفاق می افتد قطع ارتباط سیستم شرکت بیمه و مشتری می باشد.

خرید بیمه نامه عمر از افراد نیازمند نیز زمینه دیگری است که مجرمان از آن استفاده می کنند. بدین صورت که آن را با نرخ پایین خریداری کرده و از مزایای آن که در قابل چک شرکت بیمه بوده و پس از مرگ به بیمه گذار تعلق می گیرد بهره مند می شوند.

• صرافی ها

یکی دیگر از مشاغلی که مورد سوء استفاده پولشویان قرار می گیرد، صرافی هاست. صرافی ها، موسساتی هستند که براساس ضوابط خاص تاسیس شده و دارای مجوز از مقامات مسئول کشور محل اقامت خود هستند. فعالیت عمده آنها شامل دو بخش می باشد. نخست، تبدیل ارزهای خارجی به یکدیگر و اخذ کارمزد در قبال آن و دوم، انتقال ارز از یک کشور به کشور دیگر.

چگونگی ضوابطی که صرافیه‌ها ملزم به رعایت آنها هستند و دقتی که در بکارگیری ضوابط انجام می‌شود می‌تواند صرافی را در برابر پولشویی آسیب پذیر سازد.

با توجه به سرعت عمل و عدم کنترل دقیق فعالیت صرافی‌ها، پولشویان از خدمات آنها سوء استفاده زیادی می‌کنند. در کشورهایی که ضوابط پولشویی را به اجرا گذاشته‌اند، صرافی‌ها موظفند، اصول شناسایی مشتریان و ثبت و نگهداری سوابق نقل و انتقالات آنان را به دقت رعایت کنند و چگونگی رعایت این ضوابط بر تمدید مجور آنان تاثیر گذار است.

• بازار طلا

به دلیل ماهیت طلا و برخورداری آن از وجهه بین‌المللی بصورت کالای قابل معاملات در بازار جهانی، بی‌نام بودن و امکان تبدیل آنان به شکل‌های مختلف، مورد توجه مجرمان بوده و از منابع رایج در امر پولشویی می‌باشد.

در این روش پولشویان با عواید ناشی از جرم خود نسبت به خرید طلا اقدام کرده و آن را به مناطق دیگر به فروش می‌رسانند و بدین صورت وجوه حاصله تطهیر می‌شود.

• بازارهای اوراق بهادار

بازار اوراق بهادار به دلیل ماهیت فراملی، وجود نقدینگی زیاد، سرعت در انجام معاملات و عدم دقت و نظارت کافی در منشأ وجوه مشتری، مورد توجه پولشویان می‌باشد.

در این بازارها، اوراقی که قیمت آنها از قیمت سهام، کالا، نرخ بهره یا ارز مشتق می‌شود (ابزارهای مشتق)، زمینه مساعدی را برای پولشویی فراهم می‌کنند. عدم نظارت شدید و سختگیرانه، نحوه معامله این ابزارها و وجود واسطه‌های متعدد در این بازار باعث می‌شود ارتباط دارندگان اصلی این اوراق و شرکت کنندگان جدید به سادگی قابل تشخیص نباشد.

در برخی اوقات پولشویان از طریق کارگزاران بورس سهام، استفاده از خدمات بانکهای سرمایه‌گذاری و یا همکاری مستقیم با تالار بورس، منشأ غیرقانونی درآمدهای فعالیت‌های مجرمانه خود را پنهان می‌کنند. در این میان، بازارهای عمده به دلیل تسریع و تسهیل در امر خرید، فروش، تبدیل و انتقال محصولات مالی از جذابیت بیشتری برخوردارند. ضمن اینکه امکان پرداخت اوراق مالی در مقیاس وسیع، از دیگر امتیازهای این بازارها می‌باشد. لذا پولشویان می‌توانند بدون جلب توجه مقادیر عظیمی پول را تطهیر نمایند.

- **دفاتر اسناد رسمی**

در کشورهایی که فاقد نظام ثبتی مشخصی هستند و در آنجا از قوانین مبارزه با پولشویی تبعیت نمی شود، عملیات پولشویی با سهولت بیشتری انجام می پذیرد و بازار مستغلات و معاملات غیر منقول بستر مناسبی را برای این موضوع فراهم می کند. پولشویان برای تبدیل عواید نقدی حاصل از فعالیت‌های مجرمانه خود به پول تمیز، از خدمات این دفاتر استفاده می کنند به این صورت که با پول نقد در اختیار خود، املاک گران قیمتی را خریداری نموده و پس از فروش آنها مدعی این موضوع می شوند که وجوه حاصله از فروش اموال غیر منقول به دست آمده است.

- **خدمات مالی اینترنتی**

با گسترش روزافزون اینترنت، بسیاری از موسسات مالی سعی دارند با استفاده از سیستم‌های جدید بانکداری بر بستر اینترنت، خدمات خود را به مشتریان ارائه نمایند. سهولت دسترسی، سرعت انجام معاملات و نامشخص بودن تماس بین مشتری و موسسه شرایط مناسبی را برای سوء استفاده پولشویان فراهم کرده است. پرداخت‌های الکترونیکی مستقیم، استفاده از کارتهای هوشمند و پول الکترونیکی از جمله روشهایی است که در بانکداری نوین مورد توجه پولشویان قرار گرفته است. امروزه اینگونه خدمات بانکی در حال پیوند خوردن با خرید و فروش اینترنتی سهام می باشد. چالش اصلی این گونه معاملات، عدم حضور فیزیکی شخص و نامعلوم ماندن هویت طرفهای معامله می باشد.

- **وکلا، حسابداران و واسطه های مالی**

وکلا، حسابداران و مستشاران مالی می‌توانند منبع مناسبی برای شست و شوی پول باشند. پولشویان از این افراد جهت تاسیس شرکتها و بنگاههای هیات امنایی در قالب مدیران عامل یا اعضای هیات امناء استفاده می‌نمایند. علاوه براین، استفاده از حساب مشتریان توسط پولشویان مسیر حساب بانکی را به طور کامل پنهان می کند. قانون، در برخی حوزه های قضایی، بانک ها را از ارائه اطلاعات مربوط به هویت مشتریان و منشأ وجوه باز می‌دارد.

گاهی اوقات مجرمانی که تخصص لازم را نداشته و حرفه ای نیستند، برای پنهان کردن عواید ناشی از جرم خود از تخصص افرادی مثل کارشناسان مالی، حقوقدانان، حسابداران و مشاوران عالی استفاده می کنند و آنان نیز به صورت عمد و یا ناآگاهانه مجرمان را در رسیدن به هدف یاری می کنند.

- **مؤسسه ها و بنگاههای خیریه**

مؤسسات خیریه از جمله موسساتی هستند که در اکثر کشورها وجود دارند. این مؤسسه ها علاوه بر امکان جمع آوری کمکهای مردمی در اماکن عمومی، از برخی حمایت های دولتی نظیر معافیت از پرداخت مالیات نیز برخوردارند همچنین به دلیل ضعف در نظارت بر این مؤسسات، پولشویان از آنها برای رسیدن به اهداف خود استفاده می کنند.

- **عرضه کنندگان کالاهای گران قیمت**

در مشاغلی که در آنها خرید کالای گران قیمت با پول نقد میسر باشد از جمله حیطه های مورد استفاده پولشویان می باشد. صاحبان چنین مشاغلی باید از مسئولیت خود به طور کامل آگاه شوند و ضوابط مربوط را رعایت کنند.

خرید کالاهای گران قیمت نظیر آثار هنری، عتیقه جات و ... به دلیل فراهم آوردن امکان خرید نقدی، مورد توجه پولشویان می باشد زیرا به سادگی می توانند پول نقد هنگفت حاصل از جرم و جنایت خود را به کالای گران قیمت تبدیل نموده و منشأ آن را پنهان کنند.

- **آژانس های مسافرتی و شرکت های حمل و نقل**

فروش نقدی بلیط وسایل نقلیه بدون شناسایی مشتری، بستر مناسبی را برای پنهان کردن منشأ وجوه حاصل از جرایم را فراهم می سازد.

در این روش ، پولشویان با خرید بلیط مسافرتی و پس از آن استرداد بلیطها، پول را مورد شستشو قرار می دهند و پول بدست آمده را پول حاصل از استرداد بلیط تلقی می کنند. در این روش عدم آشکار شدن هویت مشتری فرصت خوبی را برای شستشوی پول در اختیار مجرمان قرار می دهد

- **شرکت های ساختمانی و سرمایه گذاری مسکن**

این گونه شرکت ها و مؤسسه ها با دریافت مبلغی به عنوان پیش پرداخت (به صورت سپرده گذاری) نسبت به پیش فروش خانه و آپارتمان اقدام کرده و طبق توافق به عمل آمده با مشتری بهای آن را به صورت قسطی دریافت می کنند. پولشویان از این تسهیلات در مرحله جایگذاری استفاده می کنند، جهت جلوگیری از سوء استفاده پولشویان و اقدامات آنان ضروری است مشخصات کامل مشتری و میزان درآمد او، قید شود.

- **فعالیت های تجاری**

از دیگر مشاغل مورد استفاده پولشویان برای رسیدن به اهداف خود، فعالیتهای تجاری نقدی در سطح ملی و بین المللی می باشد و از آنها می توان برای انتقال پول در حجم و اندازه های گوناگون استفاده کرد. در این زمینه، پولشویان از شرکت های سهامی، شرکت های تضامنی و حتی شرکت های سهامی خاص به عنوان پوشش برای فعالیت های خود استفاده می نمایند.

• تجارت بین الملل

روش دیگری که مورد استفاده پولشویان قرار می گیرد استفاده از تجارت جهانی کالا و خدمات یا بازرگانی خارجی می باشد. یکی از مشکلات موجود در شناسایی این فعالیتها، عدم آموزش مناسب کارکنان گمرک و به تبع آن عدم توانایی نظارت بر فعالیتهای تجاری پوششی می باشد

پولشویان از داد و ستد کالا و خدمات نیز می توانند به عنوان پوششی برای تطهیر پول استفاده کنند. در این بین، معاملات و فعالیت های صادرات و واردات به طور گسترده ای در معرض خطر قرار دارند. به عنوان مثال، مجرم، عواید حاصل از فعالیت های مجرمانه را برای خرید کالاهای بی ارزش پرداخت می کند و سپس کالاهای مورد اشاره را با قیمت ارزانی به فروش می رساند و بدین ترتیب می تواند از عواید غیرقانونی برای خرید دارایی های باارزش استفاده کند. اولویت نخست پولشویان از انجام این معاملات آن است که شکل و ظاهر معامله انجام شده طبیعی و عادی جلوه کند.

• شرکتهای پوششی (پوسته)

شرکت پوسته شرکتی است که مدت زمان زیادی از تاسیس آن گذشته است و در این مدت به صورت غیرفعال و راکد باقی مانده است. افرادی که می خواهند به جای فعالیت با یک شرکت تازه تاسیس با یک شرکت با شماره ثبت قدیمی (به دلیل کسب اعتبار در بازار) کار کنند اقدام به خرید این شرکتها می کنند.

• بانکداری اختصاصی

بانکداری اختصاصی به خدمات بانکی ترجیحی به افراد ثروتمند و با نفوذ سیاسی اطلاق می شود. در برخی از کشورها، اشخاص موجه سیاسی با سوء استفاده از پستهای سازمانی رسمی خود، عواید حاصل شده از جرم و اختلاس و قانون شکنی خود و بستگانشان را برای اجرای عملیات پولشویی به خارج از کشور ارسال می کنند.

بانکداری اختصاصی دارای دو زمینه برای آسیب پذیری می باشد نخست زمانی است که اصل حفظ هوشیاری نسبت به مشتری و فعالیتهای او به طور کامل و ضابطه مند رعایت نشود و دوم استفاده از واسطه های حرفه ای برای افتتاح حساب از سوی مشتری است که می تواند مقامهای دولتی فاسد را برای گشایش و اداره یک حساب بی نام مورد حمایت قرار دهد.

• بانکداری کارگزاری

بانک کارگزار بانکی است که به بانک دیگر خدماتی از قبیل افتتاح حساب با بهره، مدیریت نقدینگی و ... می دهد. در این سیستم بانکداری به دلیل وجود ارتباط غیر مستقیم بین افراد و بانک کارگزار، بدون شناسایی هویت اشخاص یا نهادهای مالی و با اعتماد به اطلاعات ارائه شده از سوی بانک مسئول، خدمات

ارائه می شود. به عبارت دیگر این بانکها واسطه هایی هستند که با ایجاد ارتباط با بانکهای معتبر و زیر پوشش اعتبار آنها و از طریق ارائه برخی خدمات صوری، فعالیت می نمایند.

• مراکز قمار

مراکز قمار و کازینوها نیز جذابیت زیادی را برای استفاده پولشویان فراهم می کند زیرا در آنها وجوه نقد تبدیل به چک بانکی می شود به این صورت که پولشویان پس از خرید ژتون بوسیله پول نقد و سپس استرداد آن، بجای دریافت چک در مرکزی که ژتونها خریداری شده اند به کشور دیگری که قمارخانه در آن دارای شعبه می باشد مسافرت و مبلغ را در آنجا به صورت چک دریافت می کنند.

در روش دیگر نیز پولشو با شرط بندی در مسابقات ورزشی، پول نقد حاصل از جرم را پرداخت کرده و در نهایت پول خورد را به صورت چک از مرکز شرط بندی دریافت می کند. گاهی نیز پولشویان از طریق اینترنت و قماربازی اینترنتی برای دست زدن به جرم و پولشویی عواید حاصله استفاده می کنند.

• خرید و فروش املاک

از دیگر موارد مورد استفاده پولشویان، استفاده از بازار خرید و فروش املاک می باشد بدین صورت که عواید نامشروع در حوزه املاک، اموال غیر منقول و مراکز تفریحی به ظاهر قانونی و یا خرید و فروش املاک و اموال با نامهای ساختگی سرمایه گذاری می شود.

• حسابهای قابل انتقال

حساب قابل انتقال نوعی حساب جاری است که توسط بانک یا شرکتی خارجی در مؤسسه های مالی، گشوده می شود. بانک خارجی تمام سپرده ها و چکهای مشتریان خود را به حساب افتتاح شده در بانک داخلی واریز می کند و مشتریان خارجی به دلیل داشتن حق امضا، فعالیت های بانکی بین المللی را انجام خواهند داد.

همچنین پولشو ممکن است با انتقال عواید نامشروع خود به کشور دیگر، از آن به عنوان تضمین دریافت وام بانکی استفاده کرده و مجدداً آن را به کشور برگرداند.

دریافت وام نیز یکی از شیوه های مورد استفاده پولشویان در برخی از کشورهاست. این شیوه اغلب با قاچاق ارز همراه است. پولشو با استفاده از این روش، عواید نامشروع را به کشور دیگری انتقال می دهد و از آن به عنوان وثیقه یا تضمین دریافت وام بانکی، استفاده می کند و بار دیگر آن را به کشور مبدأ باز می گرداند.

آثار و تبعات منفی جرم پولشویی

عمده اثرات زیانبار پدیده پولشویی را می توان آلودگی و بی ثباتی بازارهای مالی و بی اعتباری کشورها در عرصه های بین المللی ذکر نمود که در نتیجه آن، ارکان و بنیانهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی به خطر می افتد.

۱- آثار اقتصادی پولشویی:

پدیده پولشویی، آثار زیانبار اقتصادی زیادی را در پی خواهد داشت که از آن جمله می توان به بی ثباتی در اقتصاد ، کاهش در آمد دولت، افزایش هزینه های دولت، کاهش کنترل دولت بر سیاستهای اقتصادی، خروج سرمایه از کشور، تضعیف امنیت اقتصادی، تضعیف بخش خصوصی، ایجاد موانع برای خصوصی سازی، تضعیف یکپارچگی و تمامیت بازارهای مالی، تاثیر منفی بر نرخ بهره و ارز، افزایش ریسک اعتباری و احتمال لطمه در بعضی بازارها اشاره کرد. در ادامه به توضیح برخی از این اثرات زیانبار خواهیم پرداخت:

بی ثباتی در اقتصاد و بی اعتماد شدن مردم به نظام مالی

به طور معمول، پولشویان فعالیتهایی را انتخاب می کنند که بتوانند در آن به سادگی سرمایه خود را جابجا کنند به همین دلیل ورود پولشویان در هر بخش باعث بر هم خوردن تعادل آن و ایجاد بی ثباتی در عرصه اقتصادی کشور می شود.

هدف اصلی اشخاصی که اقدام به پولشویی می کنند، نگهداری اصل عواید حاصل از جرم است و به دنبال سود حاصل از سرمایه گذاری آن نمی باشند بنابراین وجوه آنان در فعالیتهایی که برای کشور سودآور است و یا در دراز مدت به بازدهی می رسند سرمایه گذاری نمی شود و سرمایه گذاری ها تنها برای گم کردن رد وجوه غیرقانونی صورت می گیرد. به عبارت دیگر، پولشویان کشور را جایگاهی برای شستشوی وجوه کثیف خود می دانند تا پس از تطهیر، به سرعت آن را از بخش سرمایه گذاری شده و کشور خارج سازند و این امر خسارت جبران ناپذیری به بخش های یادشده و در نهایت کل اقتصاد، وارد می کند.

کاهش درآمد دولت

زیانبارترین اثری که پولشویی بر درآمد دولت می گذارد، فرار پولشویان از مالیات و لطمه غیر مستقیم به اشخاصی است که مالیات خود را پرداخت می نمایند. این امر موجب اختلال در جمع آوری مالیات شده و منجر به کاهش درآمد دولت می شود.

افزایش هزینه‌های دولت

هزینه‌های مربوط به ایجاد امنیت در مرزهای کشور، مبارزه با قاچاق کالا، مبارزه با آثار زیانبار و تخریبی مواد مخدر، بازپروری و درمان معتادان، هزینه‌های دولتی مربوط به محاکم و دادگاه‌های رسیدگی کننده، به این جرایم، جنبه‌های کیفری و زندانها و...، از جمله هزینه‌های دولتی است که پولشویی مسبب اصلی افزایش آنها است.

کاهش کنترل دولت بر سیاست‌های اقتصادی

طبق تخمینهای برآورد شده، پولشویی سالانه حجمی معادل چند درصد از تولید ناخالص داخلی است که این مساله در آمار تولید ناخالص داخلی ثبت نمی شود لذا این امر باعث کاهش قدرت و کنترل دولت بر سیاستهای اقتصادی کشور، ایجاد مشکل در دستیابی به برنامه ریزی صحیح و کارا در امر اقتصاد، تحلیل و سیاستگذاریهای کلان اقتصادی خواهد شد.

تغییر جهت سرمایه‌گذاری‌ها و خروج سرمایه از کشور

همانگونه که گفته شد سرمایه گذاری عواید حاصل از جرم به منظور کسب سود نمی باشد بلکه هدف اصلی تطهیر ظاهری آن جهت استفاده مجدد است لذا فعالیتهایی که برای سرمایه گذاری توسط پولشویان انتخاب می شود نفع اقتصادی را در بر ندارد ضمن این که این جرایم، وجه نقد را از سمت سرمایه گذاری سالم به سوی سرمایه گذاری بی کیفیت سوق می دهد.

در پولشویی، سرمایه گذاری دراز مدت صورت نمی گیرد بلکه سرمایه گذاریها عمدتاً کوتاه مدت بوده و این مساله باعث اختلال در برنامه ریزی دراز مدت کشورها و اقتصاد کلان شده و صدمات غیر قابل جبرانی بر اقتصاد کشور وارد خواهد کرد.

افزون بر این پولشویان پس از تطهیر پول و سرمایه حاصل از جرم خود در یک کشور، آن را در کشورهای توسعه یافته سرمایه گذاری می کنند که این امر نیز موجبات فرار سرمایه از کشور را فراهم می کند.

تضعیف امنیت اقتصادی

جرم، جنایت و فعالیتهای مجرمانه باعث کاهش امنیت در فضای اقتصادی و فعالیتهای پربازده می شود. با توجه به اینکه سرمایه گذاری طالب محیط امن و حفظ حقوق اشخاص است و حفظ مالکیت اشخاص و ضمانت در اجرای قراردادها جزء اصول اولیه این امنیت به شمار می رود لذا قوانین مبارزه با پولشویی ضمن ایجاد

شرایط نامساعد برای مجرمان، باعث جلوگیری از تمیز کردن پول ناشی از جرم در کشور و انتقال آن به دیگر نقاط جهان می شود.

تضعیف بخش خصوصی

مجرمان برای پنهان کردن و قانونی جلوه دادن عواید حاصل از جرم خود، با استفاده از برخی شرکتها ضمن ادغام این وجوه با وجوه قانونی، ظاهری قانونی به سرمایه خود می دهند. از سوی دیگر این شرکتها به دلیل دستیابی به عواید غیرقانونی هنگفت می توانند قیمت محصولات و خدمات قانونی خود را کاهش داده و آن را وارد بازار کنند که این قیمت گاهی از هزینه تولید نیز کمتر شده و باعث ایجاد اختلال در فضای رقابت قانونی شده و شرکتهایی که با سرمایه قانونی خود در حال فعالیت هستند را دچار چالش کرده و در نتیجه باعث تضعیف بخش خصوصی خواهند شد.

ایجاد موانعی برای خصوصی سازی

پدیده پولشویی، اصلاحات اقتصادی کشور در زمینه خصوصی سازی که با هدف اصلاح اقتصادی است را مورد تاثیر سوء قرار داده و باعث برهم خوردن نظام حاکم بر بازار آزاد می شود.

دولتها باید هوشیاری لازم را داشته باشند زیرا در صورت عدم پیاده سازی خصوصی سازی بر مبنای اصول دقیق و هدفمند، ممکن است ابزار لازم را در اختیار پولشویان برای خرید شرکتها دولتی قرار دهند چرا که آنها با توجه به سرمایه هنگفت خود توان مالی بیشتری داشته و از طریق خرید شرکتها و موسساتی که آنها را به هدف نزدیک می کند (مانند بانک)، فعالیتهای غیر قانونی خود را گسترش می دهند.

تضعیف یکپارچگی و تمامیت بازارهای مالی

ورود مبالغ سنگین به بازارهای مالی منجر به ایجاد تقاضای کاذب سهام برخی از شرکتها و خروج این بازارها از سیر طبیعی خود می شود. این امر باعث برهم خوردن تعادل شده و موج ناآرامی را در این بازارها ایجاد می کند به گونه ای که عملکرد بنگاهها ملاک ارزش سهام نبوده و برخی از سهامداران را با کاهش یا افزایش بی دلیل سهام مواجه می کند. پس از وقوع این نوسانات، با خروج سرمایه پولشویان از بازارهای مالی، موسسات مالی وابسته به این عواید، با مشکلات جدیدی از قبیل نقدینگی، امور اجرایی و مدیریت منابع بانکی خواهند شد.

تأثیر منفی بر نرخ بهره و ارز

از دیگر آثار سوء پولشویی ایجاد تغییرات مبهم و اختلال در تقاضای پول و کاهش و افزایش شدید سرمایه، نرخ ارز، نرخ بهره و سود بانکی می باشد.

پولشویان عواید حاصل از جرم خود را در بازاری سرمایه گذاری می کنند که بجای بازدهی بیشتر، جذابیت بیشتری برای تطهیر دارد و امکان شناسایی و کشف در آن محل کمتر است. این مساله باعث ایجاد آثار زیانبار در اقتصاد شده و تاثیر سوئی بر نرخ ارز و بهره خواهد داشت.

کوتاه سخن اینکه پولشویی و جرایم مالی ممکن است موجب تغییرات شدید و غیر قابل پیش بینی در مقدار تقاضای پول شده و موجبات ناپایداری سرمایه بین المللی، نرخ بهره و مبادله را فراهم کند.

افزایش ریسک اعتباری

پولشویی منجر به کاهش اعتبار، رشد و پایداری کشورها است و طبیعتاً هیچ کشوری تمایل ندارد با حمایت از پولشویی، اعتبار خود و نهادهای مالی خود را خدشه دار کند. احیای مجدد اعتبار برای یک کشور بسیار مشکل بوده و انرژی و منابع زیادی را می طلبد لذا کشورها درصدد مبارزه با پولشویی برآمدند تا ضمن جلوگیری از بی اعتباری خود در جامعه بین الملل، از صرف هزینه و انرژی زیاد که از عواقب پولشویی است نیز مصون بمانند.

اختلال در برخی از بازارها

کشورهایی که دارای تعاملات مالی در سطح بین الملل هستند بیشتر از دیگر کشورها در معرض خطر پولشویی بوده و دائماً شاهد بروز شوک قیمت در بازارهای خود می باشند.

پولشویان برای ذخیره دارایی خود (حتی به صورت کوتاه مدت)، ممکن است به سمت یک بازار مانند بازار مسکن متمایل شوند. افزایش تقاضا در بازار ذکر شده موجب برهم خوردن قیمتهای نسبی و افزایش سطح عمومی قیمتها خواهد شد.

۲- آثار اجتماعی پولشویی

از دیگر آثار مخرب پولشویی می توان به آثار اجتماعی آن نظیر تخریب هنجارهای اجتماعی و اخلاقیات و تضعیف نهادهای مردمی اشاره کرد. به دلیل حیاتی بودن نقش پولشویی در جرایم، امکان بسط فعالیتهای

غیرقانونی و نامشروع برای مجرمان توسط این فرایند وجود دارد که این مساله صدمات غیر قابل جبرانی را بر بدنه اجتماع وارد خواهد کرد.

ایجاد قدرت اقتصادی برای پولشویان و کاهش این قدرت از بازار، شهروندان و دولت از دیگر آثار منفی اجتماعی پولشویی است و این امر اثر مخربی بر کلیه ارکان جامعه خواهد گذاشت و در بلند مدت و به مرور زمان و در صورت عدم مقابله با آن، دولت تحت سلطه و کنترل آنها قرار خواهد گرفت. پولشویی علاوه بر بوجود آوردن هزینه های اجتماعی هنگفت، موجب کاهش فرصتهای قانونی جهانی، ثبات، استحکام نظام مالی و رشد توسعه آن کشور خواهد شد.

۳- خدشه دار شدن حیثیت بین المللی کشور

از دیگر آثار سوء پولشویی، خدشه دار شدن وجهه بین المللی کشور می باشد. بدیهی است کشورهایی که بهشت پولشویان به شمار می آیند و ضوابط و قوانین مقابله با پولشویی و فساد در آنها به خوبی اجرا نمی شود، در مجامع بین الملل از اعتبار کمی برخوردار بوده و این امر باعث اختلال در اعتبار آن کشور شده و مانع از سرمایه گذاری مطلوب دیگر کشورها و ایجاد فضای سالم رقابت برای آن کشور در سطح بین الملل خواهد شد.

۴- آثار سیاسی پولشویی

پولشویی در کوتاه مدت مشروعیت سیاسی و در دراز مدت توسعه سیاسی را با مشکل مواجه می سازد و این امر به مرور زمان منجر به سلب اعتماد مردم نسبت به دولتشان خواهد شد به گونه ای که افراد تصور می کنند حکومت خود به وجودآورنده این فضای نامطلوب بوده و جو بی اعتمادی، عقب نشینی و بی تفاوتی سیاسی بر جامعه حاکم خواهد شد. بر همین اساس حس مشارکت و منفعت عمومی برای اجرای کارهای سیاسی رو به افول می گذارد.

پدیده پولشویی رقابت سیاسی و منضبط را دچار اختلال کرده و بر روی سازمانهای اجتماعی و سیاسی اثر سوئی خواهد داشت. پولشویی از طریق تبدیل سیاست به صحنه رقابت منافع جناحهای مختلف و اشخاص باعث به خطر افتادن منافع عمومی می شود و با ورود سیاستمداران به کسب منافع خصوصی، فساد پذیری فردی گسترش یافته و کم کم پایه های واقعی مشروعیت سیاسی را سست خواهد کرد.

۵- ایجاد انگیزه برای ارتکاب جرایم منشأ و مقدم

به دنبال به دست آمدن ثروت نامشروع، مجرمان تلاش می کنند بتوانند از آن استفاده کنند. مساله ای که در این میان حائز اهمیت است این است که در صورت عدم کنترل این افراد و بدون گرفتار شدن آنان در چنگال قانون، انگیزه بیشتری برای ارتکاب جرم و جنایت در این افراد ایجاد می شود. در حقیقت در صورت مخفی ماندن مجرمان و جرایم آنها از دید ضابطان قضایی و با ایجاد ظاهر قانونی به اموال غیر قانونی، انگیزه برای ارتکاب جرم منشأ تقویت خواهد شد.

منابع و مآخذ:

- رهبر، فرهاد؛ میرزاوند، فضل الله؛ پولشویی و روشهای مقابله با آن، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۸۷.
- تذهیبی، فریده؛ پولشویی و روشهای مبارزه با آن؛ انتشارات جنگل، کمیته ایرانی اتاق بازرگانی بین المللی، ۱۳۹۱.
- معاونت آموزش قوه قضائیه؛ آشنایی با جرم پولشویی؛ انتشارات جاودانه، ۱۳۸۸.
- تجلی، سیدآیت الله؛ مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم در بانکها؛ انتشارات آراد کتاب، ۱۳۹۰.
- نرم افزار تخصصی آموزش مبارزه با پولشویی (AML/CBT).

